

Opdrachtgever

SZW

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Opdrachtnemer

CBS, Centrum voor Beleidsstatistiek /
M. Mateboer, J. Erkens, H. Muller, H.
Langenberg

Onderzoek

Inkomen en kenmerken van
zelfstandigen zonder personeel
Einddatum – 1 mei 2014

Categorie

Levensomstandigheden

Inkomen en kenmerken van zelfstandigen zonder personeel

Conclusie

Het inkomen van huishoudens met een zelfstandige zonder personeel verschilt van het inkomen van gemiddelde huishoudens. Zelfstandigen zonder personeel maken relatief vaak deel uit van huishoudens met hogere inkomens en iets minder vaak van huishoudens met lagere inkomens. Ook zijn er grotere verschillen in inkomsten. Het inkomen van zelfstandigen in de laagste inkomensgroep ligt bijna 3 duizend euro lager dan gemiddeld, terwijl het inkomen van zelfstandigen in de hoogste inkomensgroep bijna 3 duizend euro hoger ligt dan gemiddeld. Onder zelfstandigen die zelfstandigenaftrek ontvangen - en dus een groot deel van hun tijd aan de eigen onderneming besteden - bestaan nog iets grotere inkomensverschillen. Zelfstandigen zonder personeel met een lager huishoudensinkomen werken vaak in traditionele beroepen: ze staan op de markt of houden een restaurant of cafetaria. Zelfstandigen in de hogere huishoudensinkomens werken relatief vaak in medische en tandheeskundige praktijken. In de laagste inkomensgroep hebben alleenstaande zelfstandigen, zelfstandigen ouder dan 45 jaar en zelfstandigen in de landbouwsector gemiddeld het laagste inkomen.

Link naar bestand

<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/ai7owmcs>

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Inkomen en kenmerken van zelfstandigen zonder personeel

Mieke Mateboer
Jos Erkens
Hans Muller
Hans Langenberg

01-05-2014 gepubliceerd op cbs.nl

Het inkomen van huishoudens met een zelfstandige zonder personeel verschilt van het inkomen van gemiddelde huishoudens. Zelfstandigen zonder personeel maken relatief vaak deel uit van huishoudens met hogere inkomens en iets minder vaak van huishoudens met lagere inkomens. Ook zijn er grotere verschillen in inkomsten. Het inkomen van zelfstandigen in de laagste inkomensgroep ligt bijna 3 duizend euro lager dan gemiddeld, terwijl het inkomen van zelfstandigen in de hoogste inkomensgroep bijna 3 duizend euro hoger ligt dan gemiddeld. Onder zelfstandigen die zelfstandigenaftrek ontvangen – en dus een groot deel van hun tijd aan de eigen onderneming besteden – bestaan nog iets grotere inkomensverschillen. Zelfstandigen zonder personeel met een lager huishoudensinkomen werken vaak in traditionele beroepen: ze staan op de markt of houden een restaurant of cafetaria. Zelfstandigen in de hogere huishoudensinkomens werken relatief vaak in medische en tandheelkundige praktijken. In de laagste inkomensgroep hebben alleenstaande zelfstandigen, zelfstandigen ouder dan 45 jaar en zelfstandigen in de landbouwsector gemiddeld het laagste inkomen.

1. Inleiding

In het voorbije decennium is het aantal zelfstandigen zonder personeel sterk gestegen. Het aandeel zelfstandigen zonder personeel op de werkzame beroepsbevolking nam toe van 7 procent in 2001 tot 10 procent in 2011 (Kösters, Smits, Vries, 2013). Tot enige jaren geleden lag de nadruk van deze toename op de positieve gevolgen, zoals de flexibiliteit van de arbeidsmarkt en economische groei. Sinds de economische crisis kwam er meer belangstelling voor de kwetsbaarheid van zelfstandigen. Onderzoek laat zien dat het aantal arme zelfstandigen in 2011 is gestegen en voor het eerst groter was dan het aantal armen in loondienst (Armoedesignalement, 2012). Bij de Zelfstandigen Enquête Arbeid (TNO/CBS, 2013) vond ruim een derde van de zelfstandigen zonder personeel de financiële situatie van het bedrijf matig tot slecht. In het Centraal Economisch Plan 2014 is te zien dat het reële inkomen van zelfstandigen sterk daalde tussen 2008 en 2012¹⁾, terwijl bij werknemers geen sprake was van een daling. Ander onderzoek liet echter zien dat het inkomen van zelfstandigen de afgelopen jaren weliswaar gedaald is, maar minder sterk dan verwacht (ESB, oktober 2011). Los van de hoogte van het inkomen zijn zelfstandigen meer kwetsbaar voor de gevolgen van ziekte en arbeidsongeschiktheid dan werknemers. Zo is sinds het afschaffen van de laatste verplichte regeling in 2004 nog maar 50 procent van de zelfstandigen verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid (SER, oktober 2010).

Dit artikel beschrijft uitgebreid de inkomenssituatie van zelfstandigen. Het gaat daarbij niet alleen om de inkomsten uit het ondernemerschap, maar ook om het totaalplaatje: hoe hoog is het inkomen van het huishouden waartoe de zelfstandige behoort en hoeveel verdient de zelfstandige zelf uit de eigen onderneming en eventueel ook als werknemer of andere werkzaamheden?

Hoofdstuk 2 beschrijft het inkomen van zelfstandigen zonder personeel, waarbij de focus ligt op diegenen waarvan het inkomen laag is. Daarbij wordt gekeken naar het totale inkomen van het huishouden waartoe de zelfstandige zonder personeel behoort. Het inkomen van een

¹⁾ Deze cijfers zijn gebaseerd op het Inkomenspanelonderzoek (IPO) van het CBS, een bestand gebaseerd op een panel(steekproef)onderzoek.

partner kan namelijk een laag inkomen van de zelfstandige compenseren. Hoofdstuk 3 gaat in op de bedrijfstakken waarin de zelfstandigen zonder personeel actief zijn. Hier staat de vraag centraal in welke bedrijfstakken zelfstandigen actief zijn als hun huishouden een hoog of juist laag inkomen heeft. In hoofdstuk 4 worden de kenmerken van zelfstandigen met een lagere inkomen onder de loep genomen. Vervolgens wordt ook expliciet gekeken naar het individuele inkomen van de zelfstandige en in het bijzonder welk deel daarvan hij of zij uit het ondernemerschap haalt en welk deel uit loondienst. Gezien de politieke discussie die op dit punt speelt, komt tenslotte ook het financiële voordeel aan de orde dat zelfstandigen zonder personeel kunnen halen uit diverse aftrekposten voor ondernemers²⁾.

Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van een bestand dat door het CBS voor het eerst is samengesteld, het bestand Satelliet Zelfstandige Ondernemingen (SZO)³⁾. Dit bestand is een koppeling van reeds bestaande registerdata zoals het Algemeen Bedrijven Register (ABR)³⁾ van het CBS en cijfers van de Belastingdienst over inkomsten als winst en loon. Daarbij zijn de meest recente cijfers uit het SZO-bestand gebruikt, namelijk die over 2011.

De definitie van zelfstandigen zonder personeel is in dit artikel ruim genomen: het gaat om iedereen die actief is als zelfstandige zonder personeel, ongeacht het aantal uren per week dat de persoon als zelfstandige werkt en of de werkzaamheden als zelfstandige de hoofdactiviteit vormen. De ruime definitie is gekozen omdat we ook willen nagaan hoe groot de groep mensen is die zowel zelfstandige als werknemer zijn. Deze combinatie wordt vaak gekozen als opstap naar volledig ondernemerschap. In dit artikel wordt op basis van de zelfstandigenaftrek wel onderscheid gemaakt tussen zelfstandigen die een substantieel deel van hun tijd als zelfstandige werken en degenen die dat maar een beperkt deel van hun tijd doen. Vanwege de ruime definitie komt het aantal zelfstandigen zonder personeel dat uit het SZO-bestand is afgeleid uit op 1,2 miljoen personen. Dit aantal ligt een stuk hoger dan het aantal zelfstandigen in 2011 volgens de afbakening van de Enquête Beroepsbevolking (EBB), namelijk 728 duizend. Het verschil wordt veroorzaakt doordat de EBB alleen die personen meetelt die het ondernemerschap beschouwen als hun hoofdactiviteit en hiermee bovendien 12 uur of meer in de week actief zijn⁴⁾.

2. Inkomensverdeling van zelfstandigen zonder personeel

De financiële positie van zelfstandigen wordt in dit hoofdstuk vastgesteld op basis van het jaarinkomen van het huishouden. Voor dit huishoudensinkomen is het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen³⁾ in 2011 genomen. Door de standaardisatie zijn de inkomens van eenpersoonshuishoudens met die van meerpersoonshuishoudens vergelijkbaar gemaakt.

²⁾ Een paar aspecten die invloed kunnen hebben op de kwetsbaarheid van de zelfstandige, zoals het fluctuerende inkomen over de jaren of het opgebouwde vermogen, zijn in dit artikel buiten beschouwing gelaten. Het SZO-bestand, dat de basis vormt voor dit onderzoek, gaat nog niet verder terug dan 2010, waardoor een analyse over langere tijd niet mogelijk is. Een analyse op het vermogen was wel mogelijk geweest, maar maakt het onderzoek extra gecompliceerd. Bovendien ontbreekt een belangrijk deel van de gegevens over het vermogen. Zo is er geen informatie over opgebouwde spaar- en levenshypotheken en ontbreekt ook informatie over opgebouwde aanspraken op pensioen of levensverzekeringsuitkering.

³⁾ Zie de technische toelichting in de bijlage.

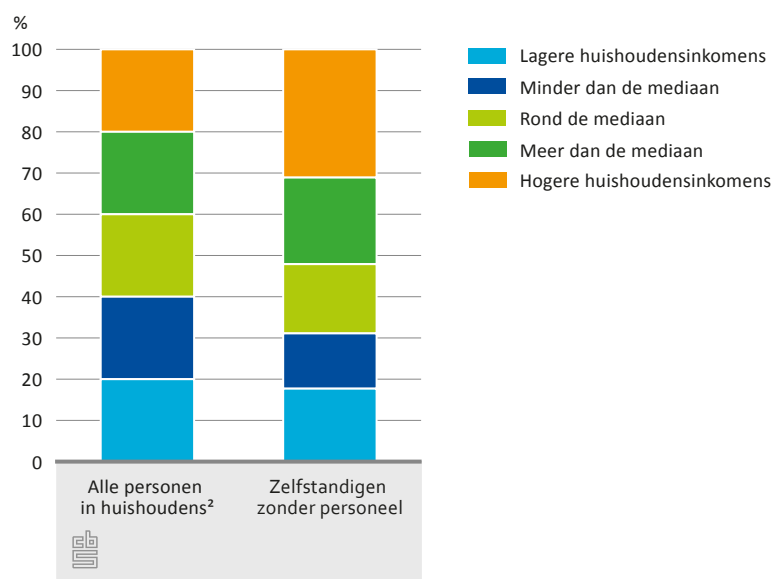
⁴⁾ Voor de precieze afbakening van de zelfstandige zonder personeel, zie de technische toelichting in de bijlage.

De inkomens zijn ingedeeld in 20-procentgroepen. Deze worden omschreven als lagere inkomens (de laagste 20 procent), minder dan de mediaan, rond de mediaan, meer dan de mediaan en hogere inkomens (de hoogste 20 procent). Vanwege bovengenoemde standaardisatie wordt verder niet ingegaan op de hoogte van de huishoudensinkomens.

2.1 Verdeling inkomens bij huishoudens met zelfstandigen zonder personeel

Zelfstandigen zonder personeel komen net iets minder vaak voor in de lagere inkomensgroep dan gemiddeld. Ze komen daarnaast relatief vaak voor in de hogere inkomensgroep. De inkomensverschillen binnen de groepen zijn bij zelfstandigen zonder personeel echter groter dan gemiddeld. Het gemiddelde huishoudensinkomen van zelfstandigen in de lagere inkomensgroep ligt 2 800 euro lager dan het gemiddelde van alle personen in de onderste inkomensgroep. Dit terwijl het huishoudensinkomen van de zelfstandigen in de hogere inkomensgroep bijna 2 900 euro hoger ligt dan het gemiddelde van alle personen in de bovenste inkomensgroep. Dat bij de lagere inkomensgroep het inkomen lager uitvalt dan gemiddeld, komt mede omdat bij zelfstandigen sprake kan zijn van negatieve inkomsten (verliezen). Daarnaast geldt voor zelfstandigen, anders dan doorgaans voor werknemers, geen maximum in salaris, waardoor de hogere inkomens extremer kunnen uitvallen.

2.1.1 Verdeling van zelfstandigen naar inkomensgroepen van het huishouden, 2011¹⁾

¹⁾ Het gaat om de huishoudens met inkomen, inclusief overdrachtsinkomen zoals uitkering/bijstand e.d.

De helft van de zelfstandigen zonder personeel maakt deel uit van een huishouden met een inkomen van meer dan de mediaan of hoger. Daarmee lijkt de financiële situatie van een grote groep zelfstandigen zonder personeel weinig zorgelijk. Echter, voor de zelfstandige zonder personeel die wel in de lagere inkomensgroep valt, is het huishoudensinkomen lager dan gemiddeld in deze groep. Deze zelfstandigen mogen daarom wel als kwetsbaar worden

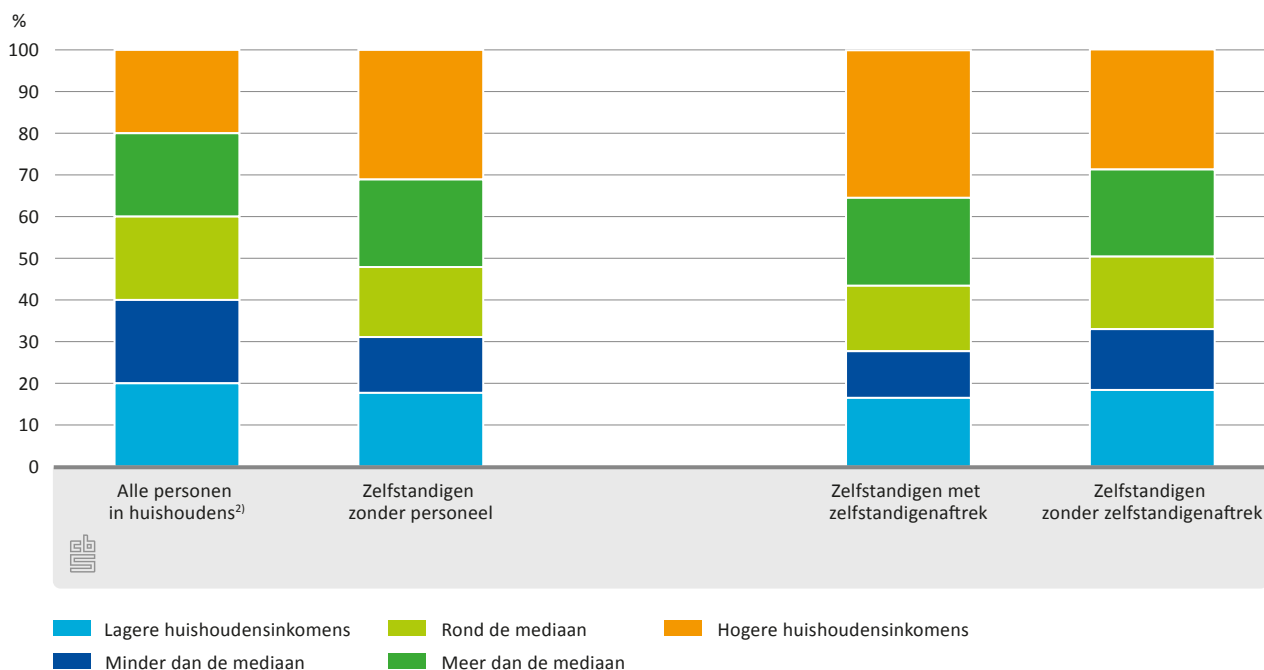
beschouwd, mede gezien het feit dat ongeveer de helft van de zelfstandige zonder personeel geen of onvoldoende pensioen opbouwt (Ministerie van SZW, 2013) of zich verzekert tegen arbeidsongeschiktheid (SER, 2010).

2.2 Inkomens van de zelfstandigen met en zonder zelfstandigenaftrek⁵⁾

De groep zelfstandigen zonder personeel die in dit artikel is onderzocht is een vrij brede groep, van mensen die volledig zelfstandige zijn, tot mensen die naast een vaste baan een paar uur in de week een eigen bedrijf hebben. Om onderscheid te kunnen maken in de zelfstandigen die een substantieel deel van de tijd aan de onderneming besteden en zij die dat niet doen, wordt in deze paragraaf gekeken naar de samenhang tussen inkomens en het wel of niet hebben van zelfstandigenaftrek. In de paragraaf hierop volgend wordt gekeken naar de samenhang met eventuele neveninkomsten uit loon.

Als een zelfstandige zonder personeel zelfstandigenaftrek ontvangt, kan men ervan uitgaan dat de zelfstandige een substantieel deel van de tijd aan de onderneming besteedt. Iemand ontvangt zelfstandigenaftrek als hij minimaal 1 225 uur per jaar (meer dan 3 dagen per week) en minimaal de helft van de gewerkte tijd per jaar aan de onderneming besteedt. Zelfstandigen die korter dan vijf jaar geleden zijn gestart, hoeven niet aan het laatste criterium te voldoen. Zelfstandigen die naast hun onderneming nog een (vaste) baan hebben, hebben vaak geen recht op zelfstandigenaftrek; ze besteden immers onvoldoende tijd aan de onderneming.

2.2.1 Verdeling van zelfstandigen met en zonder zelfstandigenaftrek naar inkomensgroepen van het huishouden, 2011¹⁾

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel.

²⁾ Het gaat om de huishoudens met inkomen, inclusief overdrachtsinkomen zoals uitkering/bijstand e.d.

⁵⁾ Het gaat bij het beschrijven van de zelfstandigen uitsluitend om de zelfstandige zonder personeel.

De zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek komen net iets vaker voor in de lagere inkomensgroep (ruim 18 procent) dan de gemiddelde zelfstandige. Hun inkomen ligt in deze inkomensgroep bovendien net iets hoger dan dat van de gemiddelde zelfstandige. Hun aandeel in de hogere inkomensgroep is vrij hoog (31 procent) en hun inkomen in deze inkomensgroep ligt ruim 2 700 euro boven het gemiddelde van alle huishoudens. De zelfstandige met zelfstandigenaftrek heeft iets minder vaak een lager huishoudensinkomen (16,5 procent), maar binnen deze onderste groep ligt het gemiddelde inkomen bijna 3 300 euro lager dan bij de gemiddelde persoon in alle huishoudens. Ook komt de zelfstandige met zelfstandigenaftrek met ruim 35 procent relatief vaak voor in de hogere groep van de huishoudensinkomens. Het huishoudensinkomen van deze zelfstandigen in de hogere inkomensgroep ligt bovendien ruim 3 000 euro boven het gemiddelde van alle huishoudens. De inkomensverschillen zijn daarmee groter dan bij de zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek. De verschillen in inkomsten in de lagere inkomensgroepen hebben wellicht te maken met al of niet verlies draaien. Meer dan een kwart van de zelfstandigen met zelfstandigenaftrek in de laagste inkomensgroep draaide in 2011 verlies. Bij de zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek is dit ongeveer 13 procent. Wellicht dat de zelfstandigen met zelfstandigenaftrek meer investeren in de onderneming dan zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek. Bij grotere investeringen heeft een zelfstandige sneller met verlies te maken. De hogere inkomens kunnen komen door een hoger inkomen van andere leden van het huishouden of door hogere winsten van de onderneming. Omdat deze zelfstandigen een substantieel deel van de tijd aan de onderneming besteden kunnen zij meer winst maken dan zelfstandigen die dat niet doen. Hoofdstuk 6 zal nader ingaan op de onderliggende persoonlijke inkomstenbronnen zoals de winst.

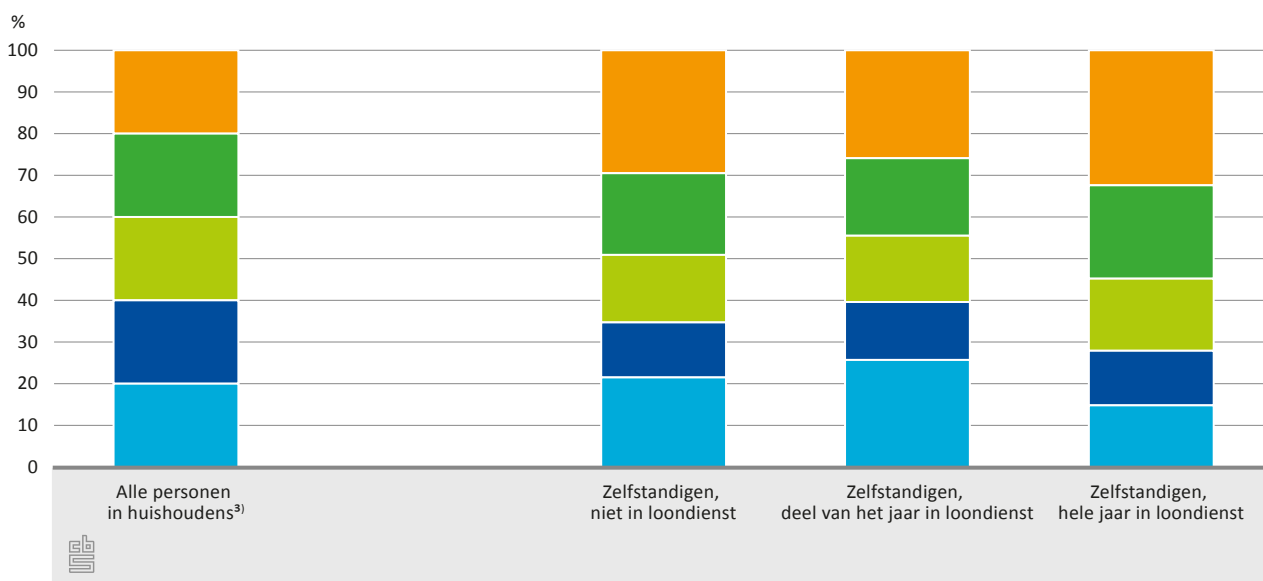
2.3 Inkomens van zelfstandigen met en zonder loon

Sommige zelfstandigen zonder personeel kiezen ervoor om naast een baan in loondienst, een onderneming te starten. De onderneming kan daarbij zowel de hoofdbaan als de nevenbaan vormen. Hier wordt veelal voor gekozen om te zien hoe rendabel een onderneming is terwijl je toch vaste inkomsten uit loon blijft ontvangen. Andere zelfstandigen hebben inkomsten uit loon omdat ze in het betreffende jaar gestopt zijn als werknemer en gestart als ondernemer. Zelfstandigen die loon ontvangen kunnen ook zelfstandigenaftrek ontvangen, mits er voldoende tijd aan de onderneming is besteed (zie ook hoofdstuk 5). Echter, voor de zelfstandigen die de onderneming als nevenbaan hebben, of zij die laat in het jaar zijn gestart met de onderneming, geldt dat ze veelal geen recht hebben op zelfstandigenaftrek. Zij hebben immers onvoldoende tijd aan de onderneming besteed.

Zelfstandigen die geen of minder dan een jaar loon hebben ontvangen komen iets vaker voor in de lagere inkomensgroep dan de zelfstandigen die ook nog looninkomsten hadden. Zij hebben waarschijnlijk lagere inkomens omdat zij geen of minder persoonlijke neveninkomsten hebben om te compenseren als het (tijdelijk) slecht gaat met de onderneming. Bij de zelfstandigen die een gedeelte van het jaar loon ontvangen kan het veelal om starters gaan die nog moeten investeren in de onderneming of om personen die de onderneming gedurende het jaar hebben beëindigd. Zowel bij investering als bij beëindiging geldt dat er veelal sprake is van lagere of negatieve inkomsten.

Zelfstandigen die naast hun onderneming ook nog het hele jaar in loondienst waren, worden ook wel hybride zelfstandigen genoemd. Omdat er geen afbakening kan worden gemaakt in het aantal uur dat iemand in loondienst is, zal de afbakening op basis van

2.3.1 Verdeling zelfstandigen met of zonder een baan in loondienst naar huishoudensinkomen, 2011¹⁾²⁾

■ Lagere huishoudensinkomens
 ■ Rond de mediaan
 ■ Hogere huishoudensinkomens
■ Minder dan de mediaan
 ■ Meer dan de mediaan

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel.

²⁾ Uitsluitend personen jonger dan 65 jaar.

³⁾ Het gaat om de huishoudens met inkomen, inclusief overdrachtsinkomen zoals uitkering/bijstand e.d.

hybride zelfstandigen niet verder worden behandeld in dit artikel. De afbakening op basis van de zelfstandigenaftrek zal in de hoofdstukken 4, 5 en 6 nog wel terugkomen. Met de zelfstandigenaftrek kunnen de zelfstandigen immers verdeeld worden in een groep die een substantieel deel van de tijd aan de onderneming besteedt en een groep die dit niet doet.

3. Bedrijfstakken

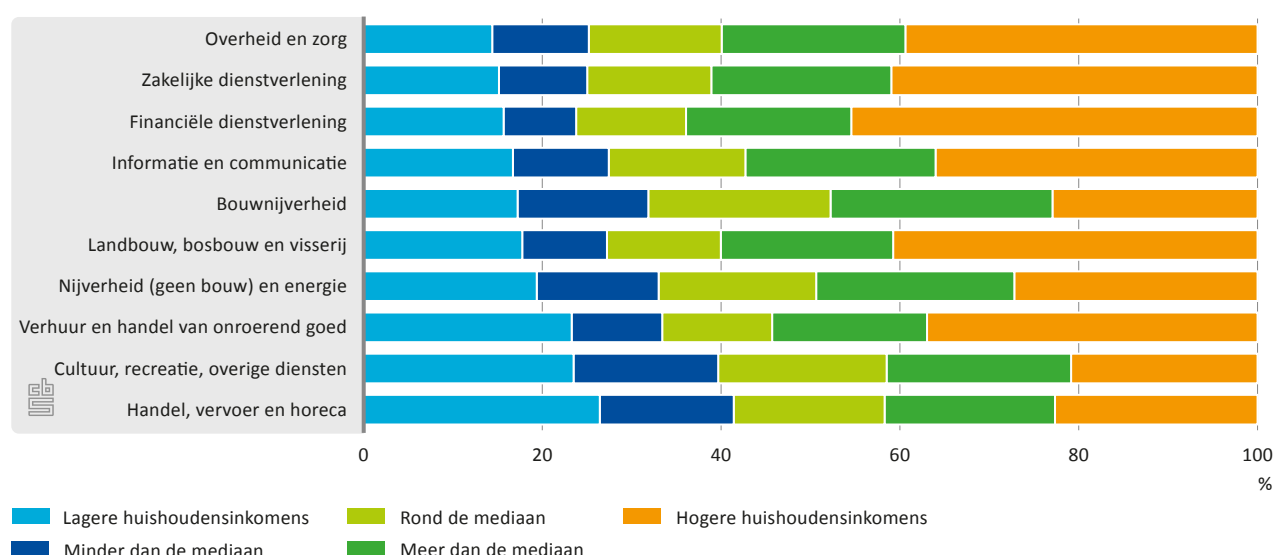
Zelfstandigen zonder personeel zijn in sommige bedrijfstakken sterker vertegenwoordigd dan in andere. Het grootste deel van de zelfstandigen, bijna een kwart, is werkzaam in de zakelijke dienstverlening, ongeveer één op de zes is werkzaam in de bedrijfstak handel, vervoer en horeca, 14 procent in de bedrijfstak cultuur, recreatie en overige diensten, bijna 5 procent in nijverheid en energie en minder dan 1 procent in de financiële dienstverlening⁶⁾. De verdeling bij de totale werkzame bevolking ligt anders. Ongeveer 12 procent van de werkzame beroepsbevolking werkt in de zakelijke dienstverlening en nog eens 12 procent in de bedrijfstak nijverheid en energie. Maar 4 procent van de totale werkzame beroepsbevolking werkt in de bedrijfstak cultuur, recreatie en overige diensten.

⁶⁾ Zie ook de [StatLinetablel Beroepsbevolking; naar bedrijf en persoonskenmerken](#).

3.1 Samenhang tussen bedrijfstak van zelfstandigen en het inkomen van het huishouden

Om de samenhang van de bedrijfstak⁷⁾ met de inkomenssituatie van zelfstandigen zonder personeel in het huishouden te bepalen, wordt weer gekeken naar het besteedbaar huishoudensinkomen. Er zijn relatief veel zelfstandigen met een laag inkomen te vinden in de bedrijfstak handel, vervoer en horeca. Maar ook in de bedrijfstakken cultuur, recreatie en overige diensten en verhuur en handel in onroerend goed zijn zelfstandigen met een laag huishoudensinkomen sterker vertegenwoordigd. Zelfstandigen in de financiële dienstverlening bevinden zich juist vaker in de hogere en minder vaak in de lagere inkomensgroep. Bij de meeste bedrijfstakken heeft meer dan 50 procent van de zelfstandigen zonder personeel een huishoudensinkomen van meer dan de mediaan of hoger. Bij de bedrijfstakken bouwnijverheid en nijverheid en energie is dat echter niet het geval.

3.1.1 Zelfstandigen zonder personeel per bedrijfstak naar inkomensgroep huishouden, 2011

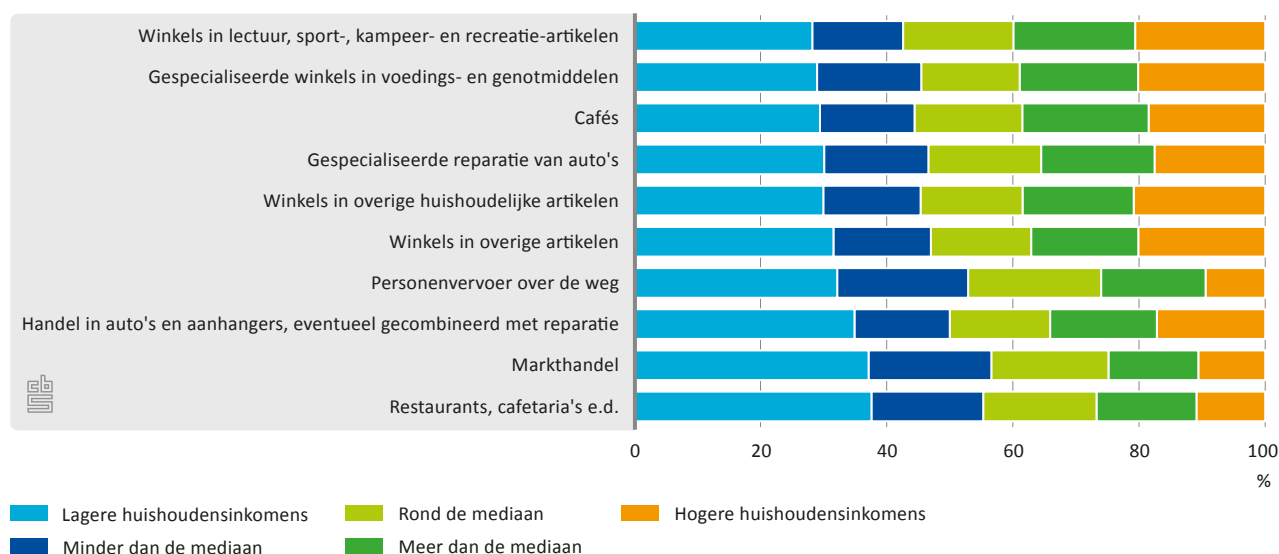
3.2 Bedrijfstakken van zelfstandigen met lagere inkomens

Figuur 3.2.1 laat in meer detail⁸⁾ zien in welke bedrijfstakken meer dan een kwart van de zelfstandigen zonder personeel een lager huishoudensinkomen heeft. Het gaat om eigenaren van restaurants, cafetaria's en cafés en om zelfstandigen in de detailhandel, zoals de markthandel en handel en reparatie van auto's. Het zijn dus relatief vaak de 'klassieke' zelfstandigen met een eigen zaak in de handel of horeca die een lager inkomen hebben en niet zozeer de 'nieuwe' zelfstandigen die alleen diensten aanbieden.

⁷⁾ Van 62 procent van de zelfstandigen is de bedrijfstak bekend, van zelfstandigen met zelfstandigenaftrek bijna 90 procent. In deze paragraaf gaat het vooral om de zelfstandigen waarvan de onderneming als bedrijfseenheid (BE) bekend is bij het CBS. Als de onderneming nog te kort bekend is bij het CBS, dan kan er (nog) geen bedrijfstak worden toegekend.

⁸⁾ Alleen bedrijfstakken met meer dan 3 000 zelfstandigen zonder personeel zijn onderzocht. Daarbij is de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) van het CBS gehanteerd op 3-digit niveau.

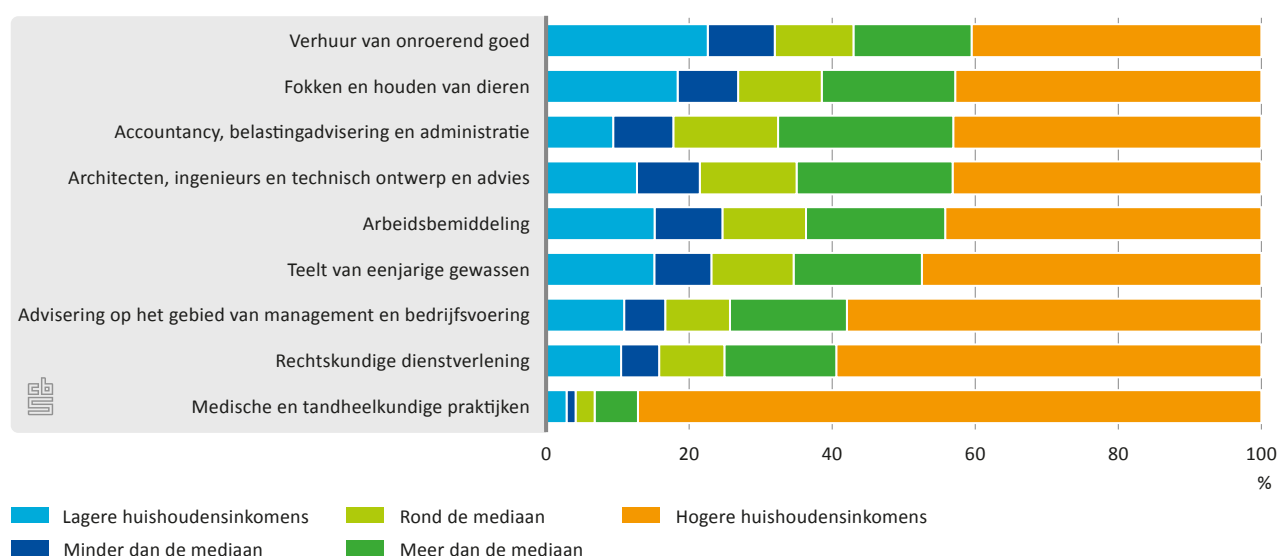
3.2.1 Detail van bedrijfstakken met veel zelfstandigen in huishoudens met lagere inkomens, 2011

3.3 Bedrijfstakken van zelfstandigen met hogere inkomens

Zelfstandigen in medische en tandheelkundige praktijken hebben relatief vaak een hoger huishoudensinkomen (87 procent). Ook in de rechtskundige dienstverlening (zoals advocatenkantoren) en advisering op het gebied van management en bedrijfsvoering heeft meer dan de helft van de zelfstandigen zonder personeel een hoger huishoudensinkomen. In figuur 3.3.1 zijn de bedrijfstakken weergegeven waarbinnen 40 procent of meer van de zelfstandigen zonder personeel een hoger huishoudensinkomen heeft. De zelfstandigen in

3.3.1 Detail van bedrijfstakken met veel zelfstandigen in huishoudens met hogere inkomens, 2011

medische en tandheelkundige praktijken stijgen boven alles uit: niet alleen hebben zij het vaakst een hoog huishoudensinkomen, ook ligt hun inkomen ruim boven het gemiddelde.

Opvallend is dat in 2011 binnen de landbouw, namelijk bij de sectoren 'teelt van eenjarige gewassen' en 'het fokken en houden van dieren' relatief veel zelfstandigen een hoger huishoudensinkomen hebben (meer dan 40 procent). Dit heeft waarschijnlijk voor een deel te maken met neveninkomsten van de agrariër zelf of van de partner (Pierik, C. en Rooij, W. de, 2012). Meer dan 60 procent van de agrariërs werkzaam in de teelt van eenjarige gewassen heeft ook inkomsten uit loon. Overigens fluctueert het inkomen van zelfstandigen zonder personeel sterk, zeker in de landbouw. Zo lag het inkomen van de melkveehouderij (een substantieel onderdeel van de bedrijfstak fokken en houden van dieren) in 2011 een stuk hoger dan in 2010 en 2012 (LEI, 2012).

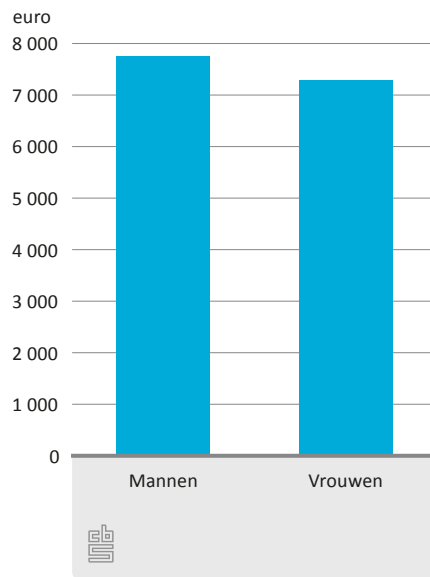
4. De lagere inkomensgroep met zelfstandigenaftrek

Hoofdstuk 2 liet zien dat het gemiddelde inkomen van de zelfstandigen *met* zelfstandigenaftrek die in de laagste inkomensgroep vallen, lager ligt dan bij de zelfstandigen *zonder* zelfstandigenaftrek in de laagste inkomensgroep. Zelfstandigen die zelfstandigenaftrek ontvangen, besteden een groot deel van de tijd aan de eigen onderneming. Voor deze zelfstandigen is het dan ook lastig om een eventuele lage of negatieve winst te compenseren met een substantiële baan in loondienst. Dit maakt de positie van deze zelfstandigen extra kwetsbaar. In dit hoofdstuk wordt daarom een aantal kenmerken van deze groep nader beschreven. Achtereenvolgens wordt gekeken naar geslacht, leeftijd, bedrijfstak en het type huishouden van de zelfstandigen.

4.1 Geslacht

Bijna 17 procent van zowel de mannelijke als de vrouwelijke zelfstandigen met zelfstandigenaftrek valt in de lagere inkomensgroep. Het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudensinkomen van de vrouwelijke zelfstandigen zonder personeel in de lagere inkomensgroep ligt weliswaar iets lager dan dat van de mannelijke zelfstandigen, maar het verschil bedraagt minder dan 500 euro. Mannelijke en vrouwelijke zelfstandigen die een substantieel deel van de tijd aan de onderneming besteden, komen dus in vrijwel gelijke mate voor in de lagere inkomensgroep en hebben daar bovendien vergelijkbare inkomsten.

4.1.1 Gemiddeld inkomen van het huishouden van de zelfstandigen¹⁾ in de lagere inkomensgroep naar geslacht, 2011

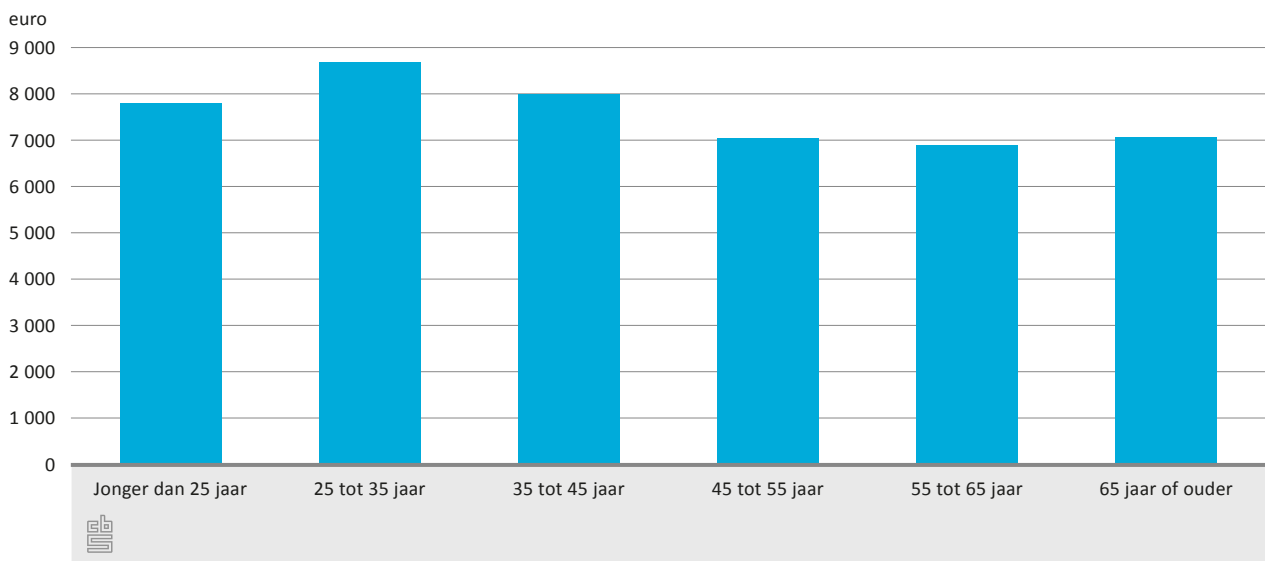

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel en met zelfstandigenaftrek.

4.2 Leeftijd

Tussen leeftijdsgroepen van zelfstandigen zijn grotere verschillen te zien in de inkomsten van de lagere inkomensgroep. Zelfstandigen met zelfstandigenaftrek van 25 tot 45 jaar vallen relatief vaak in de lagere inkomensgroep van het huishouden (ongeveer 17,5 procent).

4.2.1 Gemiddeld inkomen van het huishouden van de zelfstandigen¹⁾ in de lagere inkomensgroep naar leeftijd, 2011

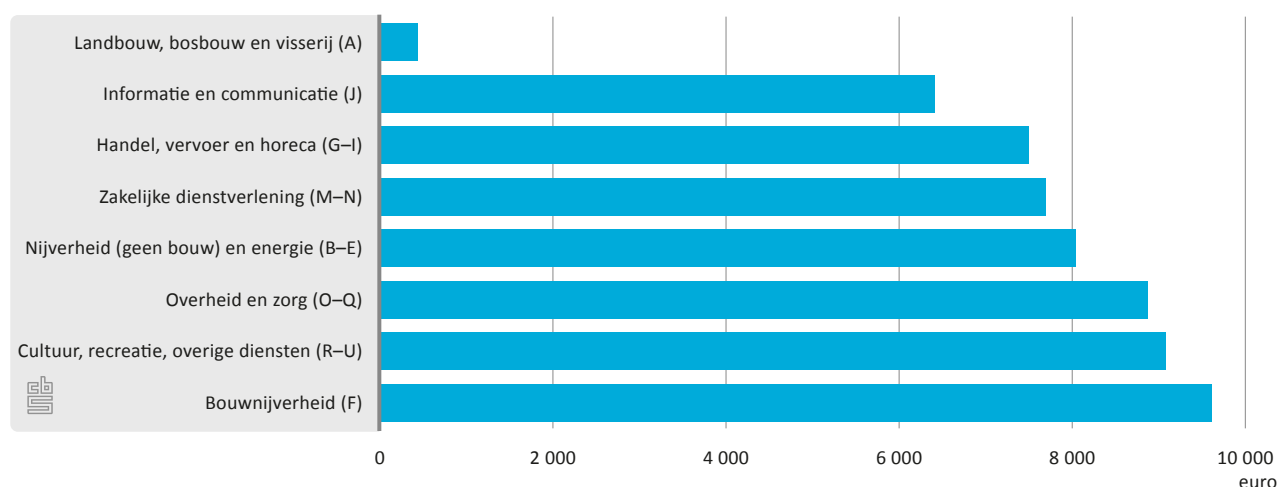
¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel en met zelfstandigenaftrek.

De 65-plussers die zelfstandigenaftrek ontvangen⁹⁾, vallen juist relatief weinig in de lagere inkomensgroep (11 procent) en erg vaak in de hogere inkomensgroep (47 procent). Bij alle leeftijdsgroepen ligt het gemiddeld huishoudensinkomen van de zelfstandige in de laagste inkomensgroep lager dan het gemiddelde van alle huishoudens in de lagere inkomensgroep. Bij de 45-plussers is het verschil tot het gemiddelde van alle huishoudens in de lagere inkomensgroep het grootst: ongeveer 4 000 euro.

4.3 Bedrijfstak

In hoofdstuk 3 is al aangetoond dat zelfstandigen zonder personeel in de bedrijfstakken handel, vervoer en horeca en cultuur en recreatie relatief vaak een lagere huishoudensinkomen hebben. Dit geldt ook voor de zelfstandigen die zelfstandigenaftrek ontvangen. De landbouw kent binnen de lagere inkomensgroep echter het laagste gemiddelde huishoudensinkomen. Dit inkomen ligt ver onder dat van het gemiddelde van de lagere inkomensgroep. Waarschijnlijk hangt dit samen met het feit dat meer dan de helft van de zelfstandigen in de lagere inkomensgroep werkzaam in de landbouw verlies in plaats van winst draait. In de bouwnijverheid is binnen de lagere inkomensgroep het hoogste huishoudensinkomen te vinden.

4.3.1 Gemiddeld inkomen van het huishouden van de zelfstandigen¹⁾ in de lagere inkomensgroep naar bedrijfstak, 2011

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel en met zelfstandigenaftrek.

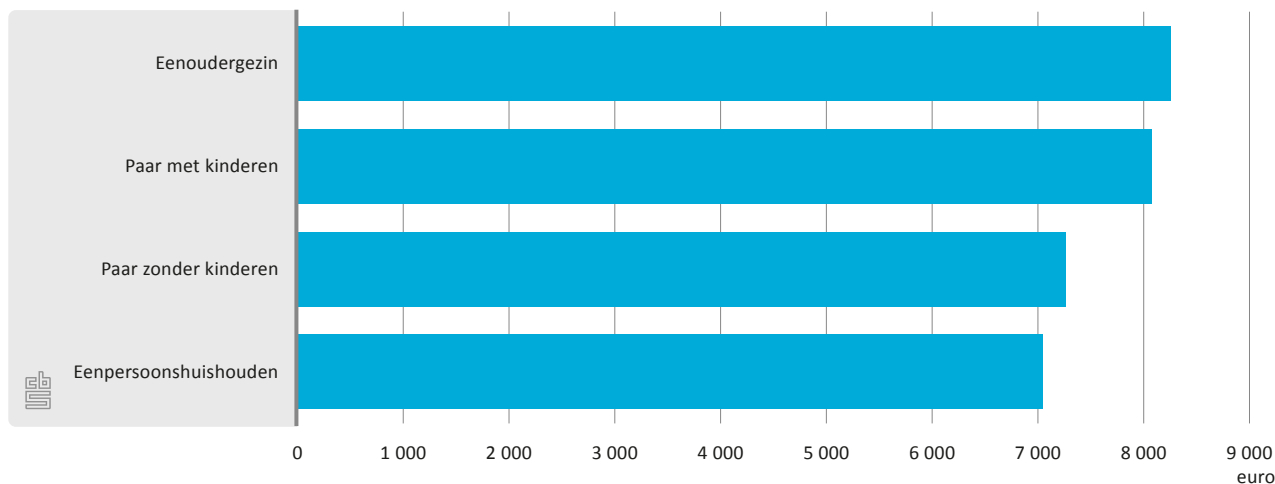
4.4 Huishoudenstype

De zelfstandige die zonder partner een huishouden voert, heeft vaker te maken met een lager huishoudensinkomen dan de zelfstandige die met een partner samenwoont. Bij ongeveer 31 procent van de eenpersoonshuishoudens en 29 procent van de eenoudergezinnen is sprake van een lager huishoudensinkomen. Bij paren zonder kinderen (12 procent) en paren met kinderen (13 procent) liggen deze aandelen een stuk lager. Dit is niet vreemd: ook al is het inkomen gestandaardiseerd, bij meerdere personen in een huishouden zijn er ook

⁹⁾ De 65-plussers ontvangen 50 procent van de gebruikelijke zelfstandigenaftrek.

meerdere persoonlijke inkomstenbronnen mogelijk die samen voor een voldoende hoog inkomen kunnen zorgen.

4.4.1 Gemiddeld inkomen van het huishouden van de zelfstandigen¹⁾ in de lagere inkomensgroep naar huishoudenstype, 2011

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel en met zelfstandigenaftrek.

Opvallend is wel dat het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen binnen de lagere inkomensgroep het hoogst is bij de eenoudergezinnen. Hun huishoudensinkomen ligt ruim 1 200 euro hoger dan dat van de alleenstaande zelfstandigen. Waarschijnlijk komt dit omdat een eenouderhuishouden meer aanspraak kan maken op diverse toeslagen en eventueel alimentatie van de ex-partner. Op die manier wordt de kwetsbare situatie wat gecompenseerd voor alleenstaanden met kinderen. Daarmee lijkt de positie van de alleenstaande zelfstandige met zelfstandigenaftrek in de laagste inkomensgroep het minst gunstig te zijn: zij hebben niet alleen vaker dan gemiddeld een lager huishoudensinkomen, hun inkomen komt bovendien relatief laag uit.

5. Typen inkomstenbronnen en aftrekposten

Hoofdstuk 2 presenteerde het inkomen van de huishoudens waartoe de zelfstandigen zonder personeel behoren. Dit hoofdstuk gaat in op de mate waarin de zelfstandige gebruik maakt van verschillende persoonlijke inkomstenbronnen en verschillende fiscale aftrekposten. Er worden in dit artikel drie¹⁰⁾ verschillende inkomstenbronnen onderscheiden:

1. winst;
2. opbrengst uit overige werkzaamheden;
3. loon.

¹⁰⁾ Er zijn nog enkele andere inkomstenbronnen mogelijk, die in dit artikel niet direct zijn onderzocht. Zie de technische toelichting in de bijlage voor een beschrijving van deze inkomstenbronnen.

Van opbrengst uit overige werkzaamheden is sprake als het geen looninkomst betreft, maar er evenmin wordt voldaan aan de winstcriteria van de belastingdienst (freelancers worden vaak tot deze groep gerekend). Een zelfstandige heeft looninkomsten als hij een hybride zelfstandige is of iemand die tijdelijk in loondienst heeft gewerkt (zie ook hoofdstuk 2).

5.1 Fiscale aftrekposten voor ondernemers

De zelfstandige heeft naast persoonlijke inkomstenbronnen ook de beschikking over enkele fiscale aftrekposten¹¹⁾ die de belastbare winst kunnen verlagen. Om te zien van welke aftrekposten zelfstandigen zonder personeel het meest profiteren, worden in dit artikel de zelfstandigenaftrek, de MKB-winstvrijstelling en de meewerkaftrek behandeld. Daarnaast zijn er nog afschrijvingskosten. Deze kunnen niet afzonderlijk zichtbaar worden gemaakt, maar zijn door de belastingdienst wel meegenomen bij het vaststellen van de winstpost.

Zelfstandigen ontvangen de zelfstandigenaftrek alleen als ze een substantieel deel van de tijd besteden aan de onderneming (zie paragraaf 2.2). Tot 2011¹²⁾ ontvingen zelfstandigen minder zelfstandigenaftrek naarmate ze meer winst maakten. Ze ontvingen ongeveer 4,6 duizend euro aan zelfstandigenaftrek bij een hoge winst (vanaf ongeveer 60 duizend euro) en rond de 9,4 duizend euro bij een lage winst (tot ongeveer 14 duizend euro). Van de zelfstandigen zonder personeel maakte ongeveer 35 procent gebruik van de zelfstandigenaftrek.

De MKB-winstvrijstelling zorgt ervoor dat zelfstandigen geen belasting hoeven te betalen over 12 procent van de winst na vermindering met de zelfstandigenaftrek en enkele andere aftrekposten. Sinds het urencriterium bij deze regeling in 2010 is afgeschaft, kan iedereen die winstaangifte doet van deze fiscale aftrekpost gebruikmaken. De MKB-winstvrijstelling wordt echter nihil als het belastbare winstbedrag al tot nul was gedaald door toepassing van andere aftrekposten. Van de zelfstandigen maakte 47 procent gebruik van de MKB-winstvrijstelling. Dit is iets minder dan het percentage dat winstaangifte deed (52 procent).

De meewerkaftrek wordt toegekend als een partner onbetaald meewerkt aan de onderneming. Minder dan 2 procent van de zelfstandigen maakte hier gebruik van. Dit fiscale voordeel heeft daarmee nauwelijks invloed op de belastbare winst. Deze aftrekpost zal daarom niet worden meegenomen in de volgende analyses.

5.2 Toegepaste inkomstenbronnen en aftrekposten bij wel of geen zelfstandigenaftrek

De zelfstandigen met zelfstandigenaftrek zijn allemaal winstaangevers (zie tabel 5.2.1). Bij minder dan de helft van hen is sprake van looninkomsten (42 procent). Ook is er bij hen nauwelijks sprake van opbrengst uit overige werkzaamheden (3 procent). Ongeveer 91 procent van de zelfstandigen met zelfstandigenaftrek maakte gebruik van de MKB-winstvrijstelling. De zelfstandigen met hogere inkomens maken hier iets meer gebruik van (96 procent) dan die bij de lagere inkomens (81 procent). Dit percentage wordt vooral bij de

¹¹⁾ Er zijn nog andere aftrekposten zoals de startersaftrek, investeringsaftrek en aftrek speur- en ontwikkelingswerk waar een zelfstandige gebruik van kan maken, maar door gebrek aan informatie zijn deze posten niet meegenomen in het onderzoek. De startersaftrek vormt overigens maar een klein onderdeel van de ondernemersaftrek en speelt vooral bij jongere leeftijdsgroepen (Nieuweboer, 2013).

¹²⁾ Vanaf 2012 is het bedrag aan zelfstandigenaftrek gelijk en bedraagt bij zowel hoge als lage winst: 7 280 euro.

lagere inkomens gedrukt omdat de winst na toepassing van de zelfstandigenaftrek veelal nihil is.

5.2.1 Persoonlijke inkomstenbronnen en aftrekposten van zelfstandigen¹⁾ met zelfstandigenaftrek, 2011

	% met inkomsten uit			
	Winst	Opbrengst uit overige werkzaamheden	Loon	MKB-winstvrijstelling
Totaal	100,0	3,1	41,8	90,9
Lagere huishoudensinkomens	100,0	3,3	39,1	81,0
Minder dan de mediaan	100,0	2,8	40,9	85,9
Rond de mediaan	100,0	2,8	40,8	90,2
Meer dan de mediaan	100,0	2,9	41,8	93,1
Hogere huishoudensinkomens	100,0	3,5	43,8	96,2

Bron: CBS

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel.

De zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek hebben veel vaker looninkomsten (79 procent) en ruim de helft heeft opbrengst uit overige werkzaamheden¹³⁾. Bijna een kwart maakt gebruik van de MKB-winstvrijstelling. Bij de zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek heeft ongeveer 70 procent van de personen uit de lagere inkomensgroep inkomsten uit loon. Bij de hogere inkomens lag dit rond 80 procent.

5.2.2 Persoonlijke inkomstenbronnen en aftrekposten van zelfstandigen¹⁾ zonder zelfstandigenaftrek, 2011

	% met inkomsten uit			
	Winst	Opbrengst uit overige werkzaamheden	Loon	MKB-winstvrijstelling
Totaal	25,2	52,2	79,1	22,9
Lagere huishoudensinkomens	29,6	39,0	69,0	26,6
Minder dan de mediaan	24,3	56,2	77,7	22,1
Rond de mediaan	23,8	57,4	80,8	21,8
Meer dan de mediaan	24,4	56,6	83,4	22,3
Hogere huishoudensinkomens	24,9	54,2	84,6	22,7

Bron: CBS

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel.

¹³⁾ De zelfstandigen die winst en/of opbrengst uit overige werkzaamheden hebben, tellen niet op tot 100 procent, hoewel dit vanwege de hier gebruikte definitie van zelfstandigen eigenlijk wel zou moeten. Van de 21% ontbrekende aangiften is echter nog niet bekend of de opgegeven omzet tot winst of tot opbrengst uit overige werkzaamheden gerekend moet worden. Op basis van de toegekende verklaring arbeidsrelatie zal nog zeker 18 procent van hen uiteindelijk winstaangifte doen. Van de overige zal het merendeel waarschijnlijk opbrengst uit overige werkzaamheden hebben.

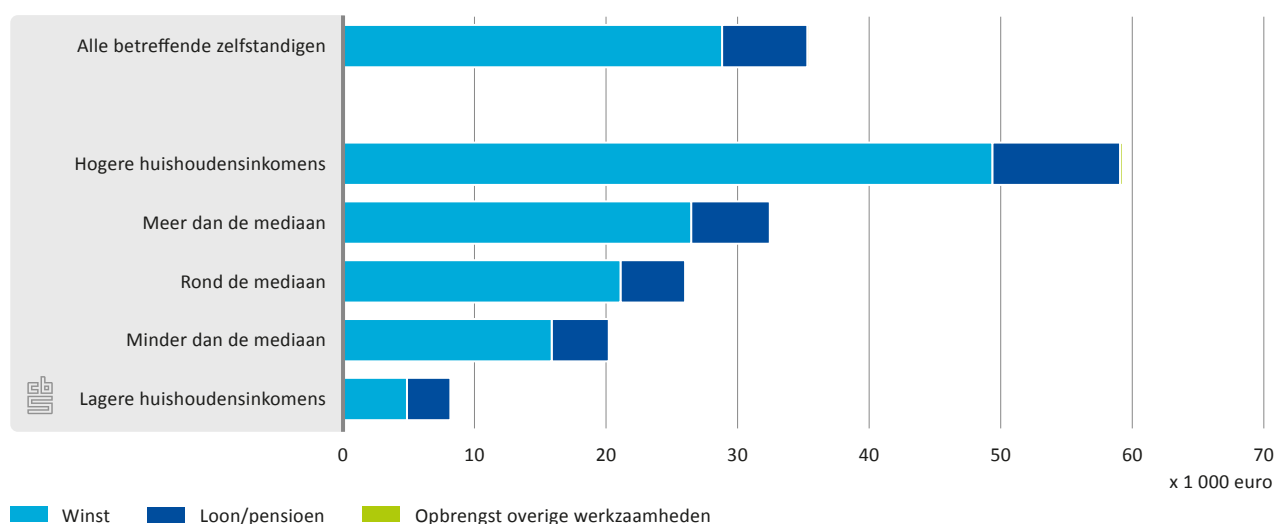
6. De inkomstenbronnen naar inkomenspositie

Dit hoofdstuk laat zien welke bedragen de zelfstandigen gemiddeld binnenkrijgen uit de verschillende inkomstenbronnen en aftrekposten. De persoonlijke inkomstenbronnen worden opnieuw afgezet tegen de vijf inkomensgroepen van het huishouden. Zo kunnen we nagaan of de verdeling van de persoonlijke inkomens vergelijkbaar is met die van de inkomens van de huishoudens. Hierbij worden dezelfde drie inkomstenbronnen gebruikt als in hoofdstuk 5, het bruto-inkomen. Omdat er een verschil is in het belang van het ondernemerschap bij zelfstandigen die wel of geen zelfstandigenaftrek ontvangen, zullen we deze groepen opnieuw apart behandelen.

6.1 Inkomstenbronnen van zelfstandigen met zelfstandigenaftrek

Zelfstandigen met zelfstandigenaftrek hadden in 2011 een gemiddeld persoonlijk bruto-inkomen van ruim 35 duizend euro. De winst¹⁴⁾ maakt hier 81 procent deel van uit en inkomsten door loon 18 procent. De opbrengst uit overige werkzaamheden is nihil. Niet alle zelfstandigen hebben een onderneming waarmee winst behaald wordt: in 2011 leed 8 procent van de zelfstandigen met zelfstandigenaftrek verlies. Gemiddeld bedroeg dit verlies bijna 11 duizend euro. Figuur 6.1.1 laat zien dat de persoonlijke inkomens van de zelfstandigen samenhangt met de inkomensgroep van het huishouden: in de lagere inkomensgroep van het huishouden is ook het persoonlijk inkomen laag, in de hogere inkomensgroep is ook het persoonlijk inkomen hoog.

6.1.1 Persoonlijke inkomstenbronnen van zelfstandigen¹⁾ met zelfstandigenaftrek, 2011

¹⁴⁾ Voor de definitie van de winst, zie de technische toelichting in de bijlage.

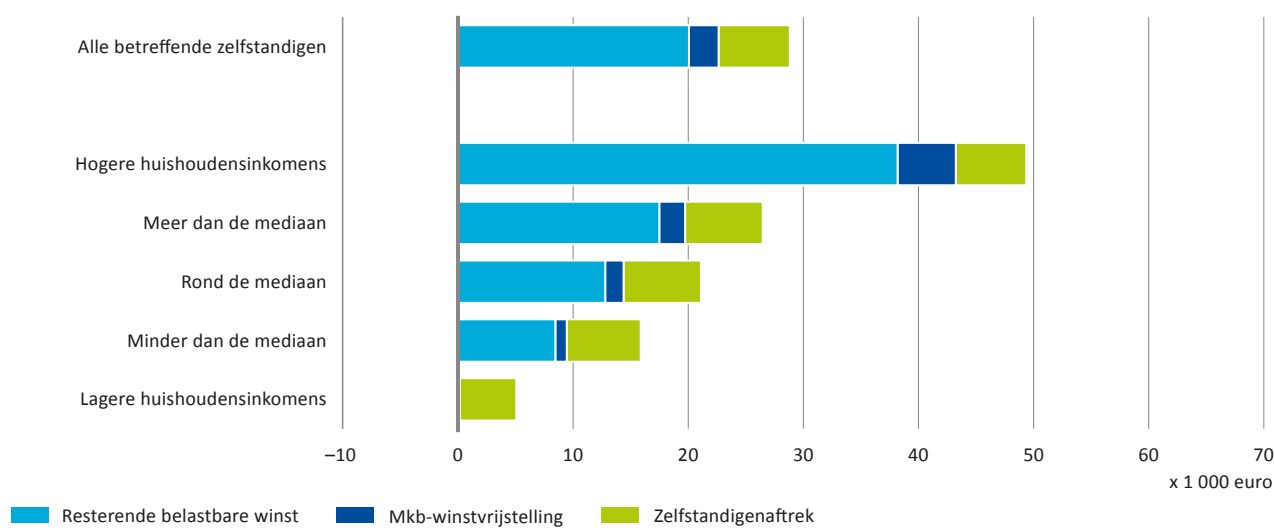
Het hogere of lagere inkomen is dus niet (uitsluitend) te danken aan het inkomen van de partner. Overigens zullen zelfstandigen met hoge inkomsten meer belasting betalen dan die met lage. Dat maakt de nu getoonde verhouding tussen de bruto-inkomsten schever dan de uiteindelijke netto-inkomsten.

In hoofdstuk 2 bleek dat het huishoudensinkomen van de zelfstandigen met zelfstandigenaftrek in de onderste categorie nog iets lager uitvalt dan dat van de gemiddelde zelfstandige zonder personeel. Ook het persoonlijk inkomen van deze groep is erg laag. En dat terwijl deze zelfstandigen, gezien hun zelfstandigenaftrek, minimaal drie dagen per week bezig zijn met hun onderneming. Zoals reeds vermeld in hoofdstuk 2, heeft ongeveer een kwart van deze zelfstandigen in deze groep te maken met verlies. Ook het loon van deze groep ligt een stuk lager dan het gemiddelde van de zelfstandige met zelfstandigenaftrek, maar maakt wel 40 procent uit van de persoonlijke inkomsten.

Zoals eerder in dit artikel al vermeld, zijn de MKB-vrijstelling en de zelfstandigenaftrek fiscale voordelen waarmee de belastbare winst wordt verlaagd. De zelfstandigenaftrek was in 2011 hoger naarmate het winstbedrag lager was. En de MKB-winstvrijstelling wordt groter naarmate het winstbedrag hoger wordt. De zelfstandige met een hoge winst hoeft zo minder belasting te betalen en de zelfstandige met een heel lage winst hoeft bijna geen belasting meer te betalen. Een ander bijkomend voordeel van deze aftrekposten is dat de zelfstandige met een lagere winst sneller aanspraak kan maken op toeslagen zoals een huurtoeslag of een zorgtoeslag. Daarmee wordt het uiteindelijke verschil tussen de hogere en lagere inkomens kleiner.

Figuur 6.1.2 laat het effect zien van deze fiscale voordelen op de persoonlijke winst van de zelfstandige met zelfstandigenaftrek. Bij de zelfstandige zonder personeel met zelfstandigenaftrek daalt de gemiddelde belastbare winst¹⁵⁾ na toepassing van de

6.1.2 Verlaging belastbare winst van zelfstandigen¹⁾ met zelfstandigenaftrek, 2011

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel.

¹⁵⁾ De belastbare winst wordt iets overschat, omdat de investeringsaftrek en de startersaftrek niet konden worden meegenomen in de analyse.

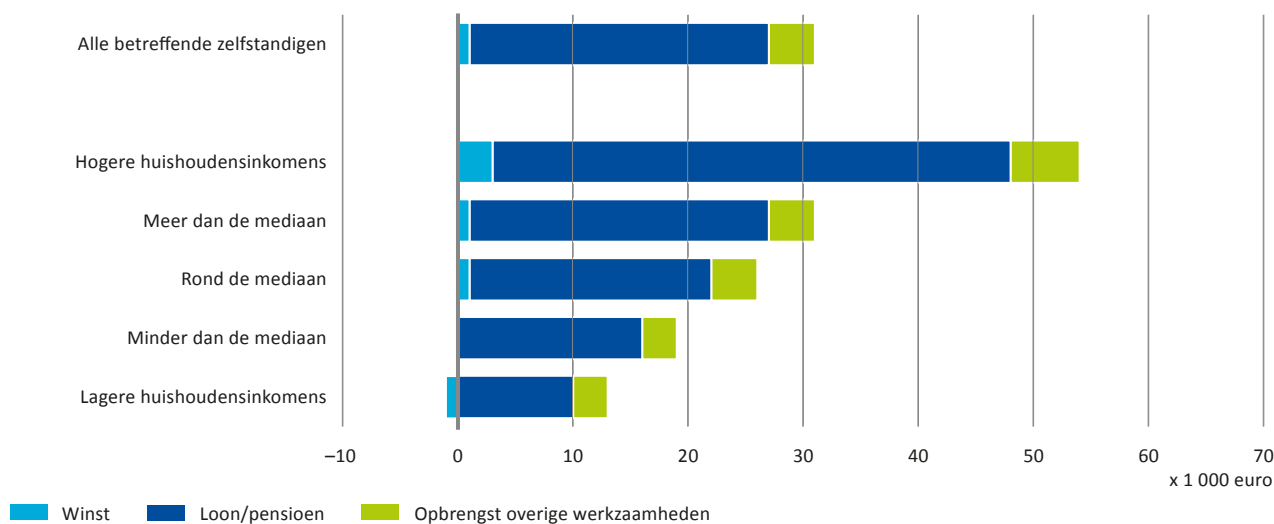
zelfstandigenaftrek en de MKB-vrijstelling tot 70 procent van de totale winst. Bij de huishoudens met de hogere inkomens komt de belastbare winst op ongeveer 77 procent van de oorspronkelijke winst uit. Bij de lagere inkomens is de gemiddelde belastbare winst uiteindelijk nihil.

6.2 Inkomstenbronnen van zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek

Zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek hadden in 2011 gemiddeld bijna 31 duizend euro aan persoonlijk bruto-inkomen, dat is ruim 4 duizend euro minder dan bij de zelfstandigen met zelfstandigenaftrek. Het inkomstenpatroon van de zelfstandige zonder zelfstandigenaftrek wordt weergegeven in figuur 6.2.1. Als we deze figuur vergelijken met figuur 6.1.1 dan valt op dat de inkomstenpatronen sterk verschillen van elkaar. Slechts 17 procent van de persoonlijke inkomsten van zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek wordt gegenereerd uit winst of opbrengsten uit overige werkzaamheden. Een veel belangrijker bron van inkomsten voor deze zelfstandigen zijn de looninkomsten, die 83 procent van de beschreven persoonlijke inkomsten bepalen.

Van de winstaangevers in de groep zonder zelfstandigenaftrek heeft 11 procent een negatief winstbedrag. Het gemiddeld verlies (ruim 6,5 duizend euro) is hier iets kleiner dan bij de overeenkomstige groep met zelfstandigenaftrek. Het verlies komt opnieuw vaker voor bij de personen in huishoudens in de lagere inkomensgroep (19 procent) dan bij huishoudens met een hoger inkomen (9 procent). Het gemiddeld persoonlijk inkomen van de lagere inkomensgroep ligt overigens wel iets hoger dan bij de zelfstandigen met zelfstandigenaftrek.

6.2.1 Verlaging belastbare winst van zelfstandigen¹⁾ met zelfstandigenaftrek, 2011

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel.

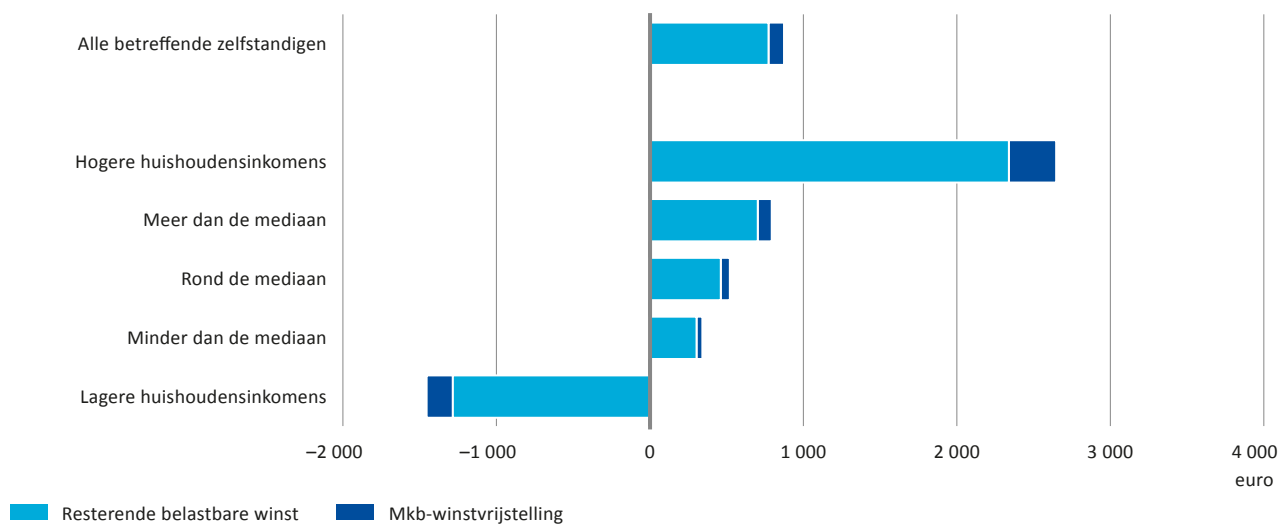

Van de zelfstandigen zonder zelfstandigenaftrek doet een kwart winstaangifte¹⁶⁾. Door gebruik te maken van de MKB-winstvrijstelling brengen zij de belastbare winst terug op

¹⁶⁾ Dit percentage kan nog iets oplopen omdat van 21 procent van de omzet niet bekend is of het om winst of opbrengst overige werkzaamheden gaat.

gemiddeld 88 procent van de oorspronkelijke winst. Dit is bijna 20 procentpunt hoger dan bij de zelfstandigen die wel zelfstandigenaftrek ontvangen. In de groep met lagere inkomens is de winst gemiddeld negatief. Dit verlies wordt kleiner door toepassing van de MKB-winstvrijstelling, om zo te voorkomen dat de MKB-winstvrijstelling op een dubbele manier fiscaal voordeel oplevert. De zelfstandige kan namelijk een jaar met verlies spreiden over verschillende winstjaren om de belastbare winst over de jaren te drukken. Met de MKB-winstvrijstelling wordt het verrekenbaar verlies echter verkleind.

6.2.2 Verlaging belastbare winst van zelfstandigen¹⁾ zonder zelfstandigenaftrek, 2011

¹⁾ Uitsluitend zelfstandigen zonder personeel.

7. Conclusies

Bijna 20 procent van de zelfstandigen zonder personeel maakt deel uit van een huishouden dat behoort tot de 20 procent lagere inkomens. Dat is dus vrijwel evenveel als gemiddeld. Zelfstandigen zonder personeel vallen relatief vaak in de hogere inkomensgroep. Het huishoudensinkomen van deze groep komt ook iets hoger uit dan gemiddeld. De zelfstandigen die geen of slechts een gedeelte van het jaar looninkomsten hebben, vallen iets vaker in de lagere inkomensgroep. Ook in sommige bedrijfstakken zoals 'handel, vervoer en horeca' en 'cultuur, recreatie en overige diensten' zijn relatief veel zelfstandigen zonder personeel werkzaam met een lager huishoudensinkomen. Het gaat daarbij vooral om de 'klassieke' zelfstandige in de handel en horeca en minder om de 'nieuwe' zelfstandige die alleen diensten aanbiedt. De zelfstandigen zonder personeel in de landbouw met een lager huishoudensinkomen maken in meer dan de helft van de gevallen verlies. Hun gemiddelde huishoudensinkomen is mede daardoor zeer laag.

De zelfstandigen met een lager huishoudensinkomen zijn iets kwetsbaarder dan andere personen in die lagere inkomensgroep, omdat hun absolute huishoudensinkomen lager ligt dan gemiddeld. Het is wel mogelijk dat een zelfstandige een jaar met weinig inkomen compenseert met eventuele spaartegoeden. Maar zelfstandigen in de lagere inkomensgroep

van het huishouden hebben mogelijk ook te maken met lagere spaartegoeden. Bovendien kan een zelfstandige bij te weinig opdrachten (verkapte werkloosheid), door arbeidsongeschiktheid of bij pensionering in grotere problemen raken dan een werknemer.

Vooraf zelfstandigen die in de lagere inkomensgroep vallen en aanspraak maken op de zelfstandigenaftrek, zijn relatief kwetsbaar. Zij kunnen hun inkomen lastiger opschroeven met een inkomen uit loon omdat zij al een groot deel van de tijd aan de onderneming besteden. Daarbij hebben zelfstandigen met een lager huishoudensinkomen gemiddeld een extra laag inkomen als ze werkzaam zijn in de landbouw, als ze ouder zijn dan 45 jaar of alleenstaand zijn.

Voor de zelfstandigen die zelfstandigenaftrek ontvangen, zijn de zelfstandigenaftrek en MKB-winstvrijstelling van groot belang: deze verlagen de belastbare winst van de zelfstandige aanzienlijk. De belastbare winst komt bij hen uit op ongeveer 70 procent van de oorspronkelijke winst. Bij de zelfstandige die geen aanspraak kan maken op de zelfstandigenaftrek komt de belastbare winst hoger uit, namelijk op ongeveer 88 procent van de oorspronkelijke winst. De belastingaftrek komt in dit geval (vrijwel) volledig op conto van de MKB-winstvrijstelling. Door het verlagen van de belastbare winst betalen de zelfstandigen niet alleen minder belasting, zij hebben hierdoor ook sneller recht op bijvoorbeeld huur- of zorgtoeslag.

Literatuur

CBS/SCP (2012). Armoedesignalement 2012, Den Haag/Heerlen.

CPB (2014), Centraal Economisch Plan 2014, Den Haag.

Erken, H., Jongasma, R., Koot, P. (2011) Inkomen zelfstandigen in crisistijd, Economische Statistische Berichten, 96 (4621), 653–655.

Kösters, L., W. Smits, en R. de Vries (2013). Dynamiek op de Nederlandse arbeidsmarkt. De focus op flexibilisering, CBS/TNO, 139 - 153.

LEI (2012). Actuele ontwikkeling van resultaten en inkomens in de land- en tuinbouw in 2012.

Ministerie van SZW, Financiën en EZ (2013). Pensioen van zelfstandigen. Onderzoek naar de oorzaken van beperkte pensioenopbouw van zelfstandigen en mogelijke oplossingsrichtingen hiervoor.

Nieuweboer, J. (2013). Aftrekposten ondernemers drukken belastbare winst met 30 procent, CBS.

Pierik, C. en Rooij, W. de (2012). Ruim helft boerenbedrijven heeft neveninkomsten, CBS.

SER (2010). Zzp'ers in beeld: Een integrale visie op zelfstandigen zonder personeel Den Haag.

TNO/CBS (2013). Zelfstandige Enquête Arbeid 2012, Hoofddorp/Heerlen.

Technische toelichtingen

A. Gehanteerde bronnen

Het onderzoek is gebaseerd op de door het CBS samengestelde bron: Satelliet Zelfstandige Ondernemingen (SZO). Deze bron is opgebouwd uit data van de registraties van o.a. het CBS, de Belastingdienst en de Kamer van Koophandel. Uit de bron zijn op individueel niveau de inkomensgegevens voor zelfstandigen zonder personeel gehaald. Het inkomen van het huishouden waartoe de zelfstandige behoort, gebaseerd op data van de belastingdienst, is hier vervolgens aan gekoppeld.

B. Algemeen Bedrijven Register (ABR)

In het ABR systeem worden bedrijven en instellingen, met hun identificatie- en structuurgegevens, vastgesteld en geregistreerd in voor statistisch onderzoek geschikte eenheden. Dit worden statistische eenheden genoemd. Het ABR is gebaseerd op:

1. het Basis Bedrijvenregister (BBR), een samenwerkingsverband tussen de Kamers van Koophandel, de Belastingdienst en het CBS;
2. het Handelsregister (HR) van de Kamers van Koophandel; en
3. het bestand 'Beheer van Relaties' (BvR) van de Belastingdienst.

C. Gehanteerde afbakening zelfstandigen zonder personeel

De zelfstandigen zonder personeel zijn uit de SZO-databron geïdentificeerd op basis van de navolgende criteria. Het zijn personen die:

1. werkzaam zijn in eenmanszaak of samenwerkingsverband zoals een maatschap of vennootschap;
2. geen of meer dan alleen commanditaire vennoot zijn;
3. geen directeur-grotaandeelhouder (DGA) zijn;
4. geen personeel in dienst hebben;
5. zijn of worden opgenomen in het Algemeen Bedrijven Register (ABR) van het CBS als bedrijfseenheid, CBS-persoon en/of administratieve eenheid;
6. staan ingeschreven bij de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA);
7. in leven waren op 1 januari 2011; en
8. actief zijn. Hieronder wordt verstaan dat er sprake is van één of meer van de volgende punten:
 - a. bedrag bij winstaangifte;
 - b. bedrag bij resultaat overige werkzaamheden;
 - c. VAR-wuo;
 - d. VAR-row;
 - e. bedrag bij zelfstandigenaftrek;
 - f. bedrag bij MKB-winstvrijstelling;
 - g. positieve of negatieve omzet;
 - h. landbouwregeling;
 - i. vrijgestelde prestaties en
 - j. een bedrag bij de winstaangifte als er sprake is van verhuur vakantiehuisjes of overig onroerend goed.

D. Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen

Het besteedbaar inkomen is het primair inkomen (uit loon, onderneming, vermogen) plus ontvangen overdrachten (zoals uitkeringen, subsidies, alimentatie) verminderd met betaalde inkomensoverdrachten tussen huishoudens (alimentatie), premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen, en belastingen op inkomen en vermogen. Door standaardisatie van het besteedbaar inkomen worden inkomens van meerpersoonshuishoudens qua welvaartsniveau vergelijkbaar gemaakt met inkomens van eenpersoonshuishoudens. Het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen (huishoudensinkomen) is gelijk aan het besteedbaar inkomen van het huishouden, vermenigvuldigd met de equivalentiefactor. Voor alleenstaanden is de equivalentiefactor gelijk aan 1. Voor elke extra volwassene wordt hieraan 0,19 tot 0,37 toegevoegd en voor elk extra minderjarig kind 0,15 tot 0,33. Zo is voor een echtpaar zonder inwonende kinderen de equivalentiefactor gelijk aan 1,37. Dit betekent dat dergelijke echtparen met een besteedbaar inkomen van 13 700 euro qua welvaartsniveau vergelijkbaar zijn met alleenstaanden die een besteedbaar inkomen van 10 duizend euro hebben.

E. Winst

Het gaat hier om de winst uit onderneming voor toepassing ondernemersaftrek. Deze is als volgt samengesteld:

saldo fiscale winstberekening – bijtelling maximumverliesbepaling vorig jaar + bijtelling maximumverliesbepaling dit jaar – totaal vrijgestelde winstbestanddelen – saldo investeringsregelingen + saldo wijziging reserves – winst uit medegerechtigheid en schuldvordering + kosten en lasten die niet of gedeeltelijk aftrekbaar zijn + bijtelling winst uit zeescheepvaart.

F. Bruto-inkomen

Er zijn ook nog andere inkomensbestanddelen die onder het bruto-inkomen vallen maar deze zijn in dit artikel niet direct onderzocht, zoals kinderbijslag, toeslagen (huurtoeslag, zorgtoeslag e.d.), subsidies en uitkeringen (WW, WAO e.d.). Deze zijn niet meegenomen omdat sommige van deze bestanddelen niet aan één persoon kunnen worden toebedeeld, waardoor het bruto-inkomen niet volledig kan worden weergegeven. De betreffende inkomensbestanddelen zijn in wel meegenomen bij het bepalen van het huishoudensinkomen.

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
–	Nihil
–	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2013–2014	2013 tot en met 2014
2013/2014	Het gemiddelde over de jaren 2013 tot en met 2014
2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2013 en eindigend in 2014
2011/'12–2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2011/'12 tot en met 2013/'14

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Centraal Bureau voor de Statistiek
Ontwerp: Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

verkoop@cbs.nl
Fax 045 570 62 68

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2014.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.